

Ekonomi gündemi ısıyor

Siyasetin gündemi hiç soğumuyor. Bu arada ekonomi gündemi de ısıyor.

Korkut Boratav Hoca'nın "Krizin eşiğinde miyiz?" başlıklı son yazısı 2008-2009 krizini ve hemen öncesini bugünkü durumla karşılaştırıyor. Bir önceki, "Sermaye hareketlerinde kargaşa" yazısındaki 2015 ile 2016 yıllarının Ocak-Eylül dönemleri karşılaştırmasını ve 2016 yılındaki büyüyen istikrarsızlığı/ öngörülemezliği (9 ayda 5 dalganın görülmesini) birlikte okursanız, yakın dönem ekonomik gelişmelerini anlamlandırma konusunda hızlı bir değerlendirme olanağına kavuşursunuz.

Korkut Hoca'nın bu yazılarına doğrudan başka bir gönderme yapmadan, biz olayın farklı yönlerini vurgulayalım. Önce 8 Kasım ABD seçimleri sonrasındaki çok yakın döneme ilişkin saptamalarla başlayalım.

Birincisi, Türkiye, Trump etkisini doğrudan hissetmesi beklenen Meksika, Latin Amerika ("duvar inşası", "Amerikan doğrudan yatırımlarının geri çekilmesi"), Japonya ("Trans Pasifik Anlaşması'nın iptali") gibi ülkeler kadar, hatta genelde onlardan fazla etkileniyor. Trump'tan sonra ABD dolarının genelde diğer paralar karşısında (Avro dahil) değeri yükseliyor; ama TL karşısında daha fazla yükseliyor. Türkiye bu bakımdan diğer çevre ülkelere kıyasla bile negatif ayrışıyor. Kırılgan beşlinin en kırılganı olmaya yöneliyor. Bunda, ekonomisinin kırılganlığına eklenen siyasi belirsizlikler, bunun da sermayenin aradığı hukuki güvenceler bakımından yarattığı kuşkular da rol oynuyor. Kasım ayında sermaye çıkışları yeniden hızlanıyor.

İkincisi, Türkiye ekonomisi, geleceğe dönük olumlu bir büyüme/istikrar hikayesinden yoksun kalırken, dışa açık bir ekonominin gerektirdiği koşullara uygun yönetildiği izlenimini de siliyor: 23 Kasım Çarşamba günü, EKK toplantısının Başbakanın bilgisi olmadan Saray'a alınması ve aynı gün RTE'nin faizleri indirme inadından vazgeçmediğini gösteren sözleri, doların 341,60 TL gibi yeni bir zirve görmesine yol açıyor.

Hemen ertesi gün, Türkiye'nin, bağımlı olduğu sermaye hareketlerini olumlu etkileyen geçmiş ve

mevcut hikayelerini de kaybetmeye başladığı belli oluyor: Avrupa Parlamentosu (AP) 24 Kasım Perşembe günü Türkiye ile müzakereleri dondurma kararı alırken, aynı gün dövizin kontrolsüz artışını frenlemek için TCMB'nin (Başbakan ve iki bakanın -Şimşek ile Zeybekçi- desteği alınarak ve muhtemelen RTE geçici olarak ikna edilerek) nihayet faiz silahını çekmeye (yarım puan arttırmaya) karar veriyor; buna rağmen, döviz rekor tazeliyor: Dolar: 3,4460 TL, Avro: 3,65 TL.

Siz istediğiniz kadar AP kararlarının bağlayıcı olmadığı türkülerini söyleyin; ertesi gün (25 Kasım Cuma) Dolar 3.47'yi, Avro 3,67'yi görüyor. Bu arada piyasada faizler de yükseliyor; ama mükemmel fırtınanın oluşması için henüz kontrolden çıkmış değil. Domino taşları gibi ekonomik göstergelerin birbiri üzerine çökmesine henüz varılmış değil. Bunu, dövizde olduğu gibi, net sermaye çıkışlarının hızı belirleyecek.

Sorun şu ki, algılar olumsuzla dönmüş durumda; borç yükü TL bazında sığıyor, yatırımlar erteleniyor, işsizlik tırmanıyor, irili ufaklı birçok girişim (esnaf dahil) geleceği göremiyor, faaliyetlerini sürdürümez duruma geliyor. (İstanbul Kapalıçarşı bu görüntünün aynasıdır).

Yeni kur seviyesi demek, makro göstergelerin de sil baştan değerlendirilmesi demektir. Orta Vadeli Programın (2017-2019) son yılının kur beklentilerinin bugünden aşılmasından bahsediyorsak, dolar temelinde daha düşük bir MG'den, daha düşük kişi başına MG'den, kısacası bugün 2008 öncesine dönüşten bahsediyoruz demektir. Bu, düşük değerli dövizle parlatılan ekonomik "mucize"nin çökmesi, son sekiz yılın bir yalancı bahardan, bir yerinde saymadan ibaret olduğununun resmiyete kavuşması demektir. Bu gelişmeler, dış borçların MG'e oranının da gerçek düzeyine yükselmesi; 2002-2013 arasında düşük değerli döviz üzerinden yaratılan "Alice'in harikalar dünyası"nın çökmesi anlamındadır. Birdenbire, döviz ve altın rezervlerinin ne kadar yetersiz olduğu, altın hariç net rezervlerin kısa vadeli dış borçların beşte birini bile karşılayamadığı farkedilecektir. Her yıl 200 milyar doları aşkın (çoğunluğu dış borçlardan oluşan) dış kaynak bularak değirmenini döndürebilmenin, artık çocuk oyuncağı olmadığı görülecektir.

İthalat etkisiyle geniş kitlelerin satın alma güçlerinin gerilemesini önleyecek hiçbir telafi düzeneği (gelir politikası) ortada yoktur ve olamayacaktır. Borçlanma olanakları ise artık AKP'nin ilk döneminde olduğundan farklıdır; limitler dolmuştur, şimdi ödeme zamanıdır. Peki hangi gelirlerle?

Döviz kuru artışlarının dış ticaret açığını ve cari açığı daraltma etkilerinin, özellikle orta-üst gelir grupları için yeterli olmayacağı hesabı yapılıyor olmalı ki, otomobil ithalatını caydırıcı bir ÖTV düzenlemesi de ortaya çıkıvermiştir. Buradan 2017'de elde edilecek gelir tahmininin 3 milyar TL ile sınırlı olması, asıl muradın gelir sağlamaktan çok ithalatı biraz daha caydırmak olduğuna işaret etmektedir. İktidar, daha kötü günlere hazırlık yapar gibidir. Öyle ki, zaten ithalatı tamamlanmış 2016 modellere bile yılın son 1,5 ayında bu yeni tarifeyi yansıtmak gibi sermaye gözünde kendisini daha da güvenilmez kılacak hesapsızlıklara imza atabilmektedir.

(2003 yılında TBMM'de ÖTV tarife değişikliği görüşülürken, değer esaslı ve artan oranlı bir sisteme geçilmesini, çünkü silindir hacmi esaslı spesifik tarifenin piyasada çarpımalara yol açacağını ve tüketiciler açısından eşitsiz yük dağıtacağını söylemiştim. Bunun üzerine, Maliye Bakanı Unakıtan başkanlığındaki Maliye Bakanlığı heyeti görüşmeye çekilmiş, bu görüşmeye ben de katılmışım. Kafaları çok karıştı ama bürokrasinin ısrarıyla aynı tarife geçti. Sonraki süreçte, lüks sektördeki üç markanın Türkiye pazarında 1,6 cc. modelleri satarak paylarını yükselttiği görülecekti. Şimdi getirilen karma tarife (silindir hacmi ve değer birlikte alınması) gene hatalı bir yoldur. Ama Bakan Naci Ağbal'ın "azalan oranlı sisteme geçtik" ve "otomotivcilerin yoğun taleplerini dikkate aldık" tarzı incileri doğrusu evlere şenliktir: Tarifede oranı azalan hiçbir dilim yoktur. İlk dilimde oran sabit tutulmuş, sonrasında arttırılmıştır. Artan oranlı tarifede ise, işin tuhafı, en az artış 2 lt. üzerindeki araçlardır. Kaldı ki bu dilimin de kendi içinde ayrıca bölünmesi gerekirdi).

İçeride ekonomiyi canlandırabilmek için 2017'de bütçe açığının MG'e oranının binde üç (yüzde 1,6'dan 1,9'a) arttırılmasından medet uman yaklaşım da (bakınız Maliye Bakanının konuşmaları) bir çaresizliğin örtük itirafıdır. Belki de daha fazlasıdır: Muhtemelen bütçede gösterilmeyen gizli kamu harcamalarındaki şişme ve bunlara bulunacak iç (BES, Kıdem tazminatı Fonu, Türkiye Varlık Fonu, ek Hazine üstlenimleri) ve dış finansman olanakları da bir "canlandırıcı" etken olarak hesaba katılmaktadır. Yani bugünün bütçe açıkları yarınki nesillere devredilmektedir.

Ekonominin cilasının silinmesi, AKP'nin siyasi makyajının da silindiği, gerçek yüzünün daha fazla ortaya çıktığı günlerde (gene Kasım günlerinde) gerçekleşiyor. Çocuk tacizcilerini mağdur göstermeye çalışırken beklemediği ölçekteki siyasi/ toplumsal tepkiler karşısında geri adım atmak zorunda kalan iktidar partisinin 15 Temmuz sonrasının "herşeye muktedir" görüntüsü büyük yara alıyor. Siyasi imajı aşınırken, bu aşınma ekonomik kararlarının içte ve

dışta daha fazla sorgulanmasına yol açıyor.

Siyaset ekonomiyi daha fazla belirlerken, tek adam yönetimi dayatmaları siyasi yapıyı da zorluyor. Halkın (ve bu arada sermaye çevrelerinin), bu baskılar karşısında, "istediği başkanlığı verelim de istikrara kavuşalım, önümüzü görelim" gibi Osmanlı tarzı veya 1982 Anayasası tarzı bir "ver kurtul" desteğine zorlanacağı hesapları da yapılıyor.

Ekonomi ve siyaset bu kadar zorlamaya dayanır mı, evdeki hesaplar sokağa uyar mı, göreceğiz.

haber.sol.org.tr/yazarlar/oguz-oyan/ekonomi-gundemi-isiniyor-177300